

הפירוש האורדינרי²¹

אריק לוראן³

אני מבקש קודם לכל להודות למארגנים של הסמינר המוזר הזה - אנגלופוני בפריס: מרי-הלן ברוס, ז'אן-פייר קלוץ, ותומס סוולוס. הם קיימו את האוירה הטובה המאפיינת כנס זה, בנוסף להרכב יוצא הדופן.

לפי התכנית, אני אמור לחלץ את המסקנות של סמינר זה. אלא, שאני חושב בדיוק שהצורה עצמה של סמינר זה אוסרת עלינו לחלוטין להסיק ממנו מסקנות. מהלך כזה, נדמה לי, יוביל אותנו לסתירה. מה שביכולתנו לעשות, לעומת זאת, הוא להמשיך להרחיב את הפרספקטיבות הודות לשימושים החדשים שיכולנו לחלץ, במהלך השבוע האחרון, על הדרך בה אנו יכולים להשתמש במסמן "פסיכזה אורדינרית". רובכם, ללא ספק, תהיו משוכנעים ביתרונות בהרחבת ההוראה של המילה פסיכזה, שתכנית העבודה שאנו מכנים "פסיכזה אורדינרית" מאפשרת לעשות.

אינני מעוניין אם כך להסיק מסקנות, אלא לחלץ בקול רם, מספר תוצאות של הרחבה זו, בעיקר בעניין הפירוש. כיוון, שכפי שהדגיש זאת ז'אק-אלן מילר, זהו עניין אחד להכווין אותנו ביחס לבינאר הקליני נירוזה/פסיכזה, ועניין אחר לחשוב בפרספקטיבה של פסיכזה "מוכללת". כאשר נשארים במסגרת של שם-האב, הפירוש נעשה בשמו. אם אנו עוברים "מעבר לאדיפוס", כיצד אם כך להסדיר את שאלת הפירוש?

הדרך הראשונה לשמוע את הפירוש דרך שם-האב היא שבמסגרת זו, יכולים להיות לנו קונפליקטים ומשמעויות אדיפליות. הדבר המהותי הוא שפירוש זה מכיל גבולות. אפשר להסתמך על הערך הפאלי של ההתענגות כדי לפרש את הערכים האלו, האפלים, המעורפלים ביותר של ההתענגות, שנמצאים תמיד מעבר למסמנים.

בתוך השדה של הפסיכזה ושל ההרחבות שלה, כיצד לפרש אם אין לנו את שם-האב כדי לייצב את המשמעויות?

באוריינטציה הלאקאניאנית, הפירוש נמצא במתח בין שני קטבים של יישומו. מצד אחד, זוהי הפעילות החופשית ביותר של הפסיכואנליטיקאי⁴. מצד שני, הוא נשלט על ידי כללים קפדניים⁵. שני אספקטים אלו של הקשר של הפירוש לנורמות יכולים להיות קשורים באמירה שתנסח שהפירוש הוא ללא סטנדרטים אך לא ללא עקרונות. העיקרון אומר: אין מטא-שפה.

אין רמה שתהא של שפה-אובייקט - החומר - ורמה של הפירוש שתהיה רמה נפרדת ותיושם על המקטע של "החומר". אפשר לעצב כל מיני צורות של יישום זה. לפיהן יתכן מקטע ארוך של "חומר" ופירוש קטן, או גם פירוש ארוך כמו זה של ה"חומר". בכל מקרה, בהמשגה כזו, שתי הרמות נבדלות באופן קפדני. המשגה זו של הפירוש המיושם על שפה-אובייקט היא הנפוצה ביותר באוריינטציות פסיכואנליטיות.

¹ Éric Laurent, L'interprétation ordinaire, Quarto 94-95 (2009)

² מאמר זה הוא תמלול של הרצאה שנשא אריק לוראן בסיומו של הכנס האנגלופוני בפריס בשנת 2009, הוא תומלל והובא לדפוס על ידי ויקטוריה וולארד ואדריאן פרייס ואושר על ידי המחבר.

³ אריק לוראן הוא פסיכואנליטיקאי, חבר ב- ECF

⁴ Jacques Lacan, "Le direction de la cure et les principes de son pouvoir", (1958), *Ecrits*

⁵ Ibid

נוכל למצוא דוגמא בספר האחרון שפורסם על ידי היינץ קוהוט, "כיצד מרפאת הפסיכואנליזה?"⁶. בפרק השישי שלו, קוהוט מעמיד מול ההמשגה הקליינאנית של הפסיכואנליזה, במיוחד בגרסתה הארגנטית, את התאוריה שלו על העצמי. הוא רצה להנגיד שתי דרכים של ניסוח פירוש: הן בשפה הקליינאנית, הן בשפה של פסיכולוגית העצמי. פרק זה עונה על הניסיון של רוברט וולרשטיין שניסה לייסד את האקלקטיות של ה-IPA, זו שהוא כינה השפות השונות של הפירוש, בקונגרס של ה-IPA במונטריאל ב-1987, בהתייחסו אליהן כאל מטפורות של אותו מושא קליני.

המשימה העיקרית של נשיא של ה-IPA היא תמיד אותה משימה, והיא להציע תקווה משותפת לקהילות של קלינאים המדברים על הפסיכואנליזה באופנים שונים מאוד. וולרשטיין מדבר על "סוד משותף", קרנברג חשב על האחדות על ידי העברת הנגד, וילדלוכר על ידי האמפתיה, ואייזריק, שעומד לסיים את הכהונה שלו, עושה זאת דרך מדעי המוח. המשימה של הנשיא של גוף כה מפורק היא להציע חלום של אחדות.

מונח זה של המטפורה כדי לתאר פרקטיקה של הפירוש הוא תוצאה של הניכוס, בשנות השבעים, בפסיכואנליזה של החוף המזרחי ושל ארצות הברית, של העבודות של לאקאן. בעבור הפסיכואנליזה, הוקטור היה העיתון *Psychoanalytic Quarterly*. זהו מודל אפיסטמולוגי מאוד פשטני, שיוצא מנקודת ייחוס בטוחה אך עדיין נגישה, ה *Common Ground*, שהיא התאוריה הקלינית. מטפורה רוצה לומר שישנו שם מסמן, שמתורגם בשפות השונות, החוזרות כולן לאותה נקודה.

על כך השיב ב 1991 הוראסיו אצ'גויין, בהתייחסו לעמדה מסוכנת זו⁷. בעבורו, פירוש אמיתי אינו מטפורה שתחזור תמיד אל אותו מושא קליני. בעבורו, פירוש אמיתי מפנה אל ממשי אחד. במילים שלו: "עליו להתייחס למציאות פסיכית שמתקיימת באותו רגע בלא-מודע של הפציינט".

מדובר בפסוק מהסוג "המשפט P אמיתי אם ורק אם P אמיתי". אצ'גויין טוען שהפירוש אמיתי אם ורק אם הוא מתאר באופן מדויק מה שיש בראש של הסובייקט ברגע שהוא (הפירוש) נעשה. זוהי כל הבעיה של תיאוריה של האמת שטוענת להתאמה בין האני הלא-מודע לבין המציאות. היא בונה ערכאה כמקום של מה שנותן הלימה, התאמה, ללא שארית של הדחף והמסמן. לומר שישנו מקום בו למישהו יש משהו בראש, מנוגד לאמירה לפיה הדחף הינו חסר-ראש. תפיסה זו של מציאות נפשית כמקום בו ניתן לעשות רשימת מלאי של מה שהוא מכיל גוררת טופולוגיה מפרידה של הפנים והחוץ בגבול חד וברור. היא מנוגדת לטופולוגיה הלאקאניאנית של הסובייקט והאחר הנשלטים על ידי האקסטימיות - *extimité*.

בפרק השישי של ספרו, קוהוט מספר על הקטע הבא, שהוא הכיר בהדרכה, של אנליטיקאית שהוא מתאר כדרום-אמריקנית בעלת אוריינטציה קליינאנית: "בסוף הפגישה, אנליטיקאית זו הודיעה לפציינטית שלה שבקרוב היא תהיה מוכרחה לבטל פגישה. למחרת, הפציינטית נשארה שותקת ומרוחקת ולא השיבה כאשר האנליטיקאית הזמינה אותה לדבר. האנליטיקאית אמרה לה אז שההודעה שהיא הודיעה לה בסוף הפגישה הקודמת הפכה אותה מהשד הטוב שהיא היתה לשד רע. היא הוסיפה שמאז, הפציינטית בוערת מזעם, היא רוצה להרוס את השד הרע בכך שתנשוק אותו, וזה מייצר עכבה אוראלית שמונעת ממנה לדבר".

קוהוט, מצדו, חשב שיכול להיות טוב יותר לומר את הדברים במונחים של פסיכולוגית העצמי או גם בפסיכולוגית האגו. בפסיכולוגית האגו, לא הולכים מיד אל האובייקט, אלא עוברים דרך הקונפליקט האדיפלי. אומרים אם כן לפציינטית: "את חווית את האמירה שאמרתי אתמול באותו אופן כמו באותה

⁶ היינץ קוהוט, "כיצד מרפאת האנליזה?", עם עובד

⁷ Horacio Etchegoyen, "Psychoanalysis during the last decade: Clinical and theoretical aspects", *Psychoanalytic Inquiry*, Vol 11, no. 1, 1991

פעם שאמך סגרה את הדלת כדי לשכב עם אביך", והרי הקונפליקט האדיפלי: הפציינטית משוגעת מזעם בראותה שאמה מתעניינת במשהו אחר ממנה.

במונחים שפסיכולוגית העצמי עוסקת באישויות נרקיסיטיות או מה שאנחנו נקרא פסיכוזות אורדינריות, צריך היה לנסח את הדברים מחדש במונחים של פירוש שמרוכז בעצמי, בדיבור על ההערכה העצמית. בתיאוריה של קוהוט, ההערכה העצמית של האנליזנט הנרקיסיסטי אינה סובל את הקונפליקט, כיוון שהוא לא ממש עיבד את הקונפליקט האדיפלי. צריך היה אם כך לומר: "גאוותך נחתכה על ידי החדשות שהודעתי לך אתמול, באותו אופן כמו ביום בו אמך, קרה ומרוחקת, פיטרה את הטבחית הלוהטת כל כך, שאיפשרה לך לעזור לה במטבח, וששרה עליך שירי הלל".

האנליטיקאית שמדווחת על הפירוש הקלייניאני, זה שמתמקד באובייקט, מציינת שאחרי הפירוש, הפציינטית היתה רגועה יותר. היא התאוששה ודיברה יותר בחופשיות ודיווחה שהיא עברה את כל הפגישה הקודמת בהידוק שיניים. קוהוט מעיר: "יהא מה שיהא האפקט החיובי של הפירוש, יש לציין את הפער בין המסר שהוא נכון לתיאוריה, הכוזבת.

בעבורו המסר היסודי הוא: "את היית מוטרדת באופן עמוק מכך שאחת מהפגישות שלך בוטלה. אני שמ לב, זה לגיטימי, יש לך את הזכות". התאוריה של קוהוט - המסר הבסיסי שלו - הוא האמפתיה; הקבלה של האחר. הפסיכואנליטיקאי מרפא עם החיוך של האם. זהו ה-כך הבסיסי הזה אליו קוהוט מתייחס כאל היסודי שבפעולות האנליטיות.

אצ'גוויין מתנגד לקביעות של קוהוט. הוא משמר את הניגוד בין התאוריה לבין הניסוח, אבל הופך אותו. התאוריה הייתה נכונה, זו של השד הטוב והשד הרע, אבל הניסוח של האנליטיקאית לא היה נכון, בשל מספר סיבות. הכלל הראשון של הפירוש, לפי אצ'גוויין, הוא להסתמך בקפדנות על האמירות של הפציינט. אין להעלות אם כך את הפגישה שבוטלה כיוון שהיא לא הועלתה על ידי הפציינטית. צריך פשוט לשים מילים לתוך השתיקה: "משהו מטריד אותך, ואת לא יכולה להביעו". ואז, "אם היא היתה אומרת שהיא שתקה כיוון שמאז הפגישה הקודמת הלסת שלה היתה דבוקה, ואם היא היתה מוסיפה כמה מילים נושכות לכיוון האנליטיקאי, הרי אז היה מקבל את איששו". מהעובדה שהועלתה הלסת, האובייקט האוראלי הפך נוכח במציאות הפסיכית. הראיה היא התרככות הסובייקט. אך ורק אז, ניתן היה לומר: "חוויית את האמירה אתמול כאילו השד שהיה לך נלקח, והגבת מתוך פחד ומתוך המשאלה של הנשיכה, בכך שהידקת את שיניך ופלטת מילים שגם הן יכולות לנשוך".

אצ'גוויין ממשיך: "אם אי פעם האנליזנטית היתה מוסיפה שבזמן שהיא שתקה היא חשבה על מקרה לא נעים שהתרחש בלילה הקודם עם ביתה בת החמש שרצתה להישאר לישון בחדרם של הוריה במקום ללכת לישון בחדרה שלה, שהפציינטית התעצבנה ולקחה אותה למיטה בכוח, ואם היא היתה מוסיפה שהיא היתה כבר עצבנית כיוון שכשיצאה מהפגישה שלה היא רבה עם נהג מונית שלא רצה להחזיר לה עודף, או אז, לא הייתי מהסס לומר לה שהכעס בו היא מדברת בעניין ביתה היה דרכה להודיע לי על תגובתה לאמירה שאמרתי לה [...], שהיא רבה עם נהג המונית כיוון שהוא לא רצה לתת לה משהו; ושדברה על ביתה היא ביטאה את התגובה האמיתית הילדית שלה: היא חוותה שאני הייתי אמה אשר גירשה אותה באלימות מחדרה כדי שתוכל לשכב עם אביה" ולבסוף: "אם האנליזנטית היתה מביאה לי חלום, המשחזר את הסיטואציה הילדית הטראומטית בה אמה פיטרה את הטבחית הנחמדה, הייתי אומר: למעשה, זה היה כמו אמך".

אבל אצ'גוויין מוסיף: "מעולם לא היו לי החוצפה או האומץ לומר "אמך הקרה והאדישה", כיוון שפירוש צריך תמיד להתמקד בסובייקט, ואף פעם לא באנשים בסביבתו. כאן חוסר ההסכמה שלי הוא פורמלי". סוג זה של אי הסכמה ייצר את המריבות שחצו את התנועה הפסיכואנליטית. צריך, או לא צריך, לקבל

את הוריו של ילד? את הסביבה המשפחתית של סובייקט? נראה קשה לומר קביעות אוניברסליות, חיוביות או שליליות, על מה שצריך לעשות. ישנם תמיד מקרים שיוצרים התנגדויות למשפטים אוניברסליים חיוביים או שלילים לגבי מה שנדרש לעשות. תמיד תהיינה הסתייגויות להמלצות מסוג זה. רואים כאן את היתרון בהתוויה של לאקאן שאמר לנו שהפירוש צריך רק להתמקד באובייקט ובאופן ההתענגות. זה יכול להיות כרוך בשיתוף במשחק של הסביבה המשפחתית.

נחזור לאצ'גויין, לפיו, הבעיה אינה לדון בעומק הפירושים או יעילותם, אלא לדעת אם חושבים או לא שזה יחזיר באמת למשהו, למצב נפשי, state of mind, שמנוסח במציאות הנפשית של הפציינט. כאשר הוא מנסח פירוש [ממשיך אצ'גויין]: "העבודה האנליטית מכוננת תנאי לאמת במציאות הנפשית [...]". באותו רגע, הפירוש מפסיק להיות צורה של שיח, והוא מביא משמעות מדויקת ואיזומורפית עם מה שעובר באמת בנפשו של מי שמקבל אותו". במשפט קטן זה, ניתן הכל. ראשית "טבלאות האמת נכנסות באיזו מציאות", אחר כך, בשימוש במונחים "איזומורפי" ו"תנאים של אמת" אצ'גויין מגן על תיאוריה דנוטטיבית, של האמת. המשגה זו מאפשרת אם כן להוראסיו אצ'גויין לערבב איזשהו סוג של פוזיטיביזם לוגי של הפירוש. למעשה, ברגע נתון, לפירוש יש משמעות ניתנת לבידוד, ומצביע על התאמה מובטחת. לאקאן יאמר במסגרת אפיסטמולוגית רחבה יותר שהאנליטיקאי "מצרף את הלוגיקה שלו" לשיח הבלתי-מודע של האנליזנט.

אי ההסכמה ממוקדת בעובדה שעם תיאוריה לפיה יש הלימה בין הפירוש ובין מה שמתרחש "באמת" בראש, כאשר מכוונים לדחף, מוצאים את אותם מבואות סתומים אותם חושף לאקאן ב"הכוונת הריפוי...". הפירוש אינו איזומורפיזם. הוא "גורם להקשיב, לשמוע". מה שחייבים לגרום לשמוע נקבע על ידי הכוונת הריפוי. הפירוש הוא בריאתני, הוא קובע מה צריך לגרום-להבין לאנליזנט. במקרה של האיש של המוחות הטריים, "היה צריך לגרום לו להבין שהוא גנב שום דבר".

ב"פונקציה ושדה של הדיבור והשפה בפסיכואנליזה"⁸, לאקאן ממקם את הפירוש הרחק ממטא-שפה. זהו מימד של הדיבור בו נוצרים, בדרך מיוחדת, דיבור ושפה. החל מהפיתוח של "ערכאת האות" ועל חשבון הפונקציה של הדיבור, לאקאן מנסח מחדש את התזה היסודית שלו בצורה "האיווי, הוא פירוש". ניסוח זה מנוגד להגדרה של איווי בלתי-מודע כשייך למישלב של שפה-אובייקט והפירוש של איווי בלתי-מודע זה כשפה שתפענח אותו. כאשר נופלת (או מתלבשת) עליו. לומר ש"האיווי, הוא פירוש" מביא לחפיפה של שתי הרמות. אי אפשר יותר אם כך להפריד את האיווי הלא-מודע מרמת הפירוש. זה אומר גם שהאיווי שניתן נתמך באיווי, בהופעתו של האיווי של אנליטיקאי לפרש.

דרך אחרת לנסח מחדש את העיקרון של הפירוש היא לומר שהפירוש הוא פיסוק. זוהי עובדה שז'אק-אלן מילר חילץ, הפיק בעוצמה. היא נמצאת באותה רמה של הלא-מודע מובנה כשפה. הפיסוק יוצר פירוש כיוון שהוא נמצא באותה רמה של השיח הלא-מודע. הלא-מודע הוא שפה עם פיסוקים. שאלו את אומברטו אקו, בתקופה בה הוא היה חביב המדיה, עם שם הורד שלו: "מי הוא אתה ברומאן?", הוא ענה: "אני הנקודה-פסיק". לשים עצמו במקום של זה שמפסק, לשים עצמו במקום של הפיסוק עצמו, זו תשובה מאוד לאקאניאנית. זהו פירוש-פיסוק מנוסח כתאום.

ז'אק-אלן מילר ניסח זאת בדרך מרשימה באומרו שהאנליטיקאי הוא העורך של הטקסט של האנליזנט. יתר על כן זו דרך נוספת לנסח מחדש את התיזה של לאקאן מסמינר XI: "האנליטיקאי הוא חלק מהקונספט של הלא-מודע". זה בנוי באותה הצורה. לא הלא-מודע ללא הפיסוק שלו, ללא העורך שלו, ללא זה שמעלה אותו. הלא-מודע אינו דבר שכבר נמצא שם. הוא מופיע במהלך הפרקטיקה עצמה של

⁸ Jacques Lacan, "fonction et champ de la parole et du langage en psychanalyse", Ecrits

הפסיכואנליזה שמאפשרת את הופעתו של הלא-מודע הזה שאינו מובדל מהמשלב שלו שנקרא פרשני. מסיבה זו המבנה של הסובייקט הוא זה של רצועת מואביוס ולא של הרכבה של מישורים בשתי רמות שעליהם יכולים להימצא יישומים.

מבנה זה: "אין מטא-שפה", הוא מכריע בשאלה של המקום של האחר. האחר הוא מקום בעל תכונות מוזרות ביותר. ב"הכוונת הריפוי..." לאקאן אומר: "הפירוש, כדי לפענח את הדיאכרוניות של החזרות הלא-מודעות, צריך להציג בסינכרוניות של המסמנים שהורכבו שם, משהו שפתאום מביא את התרגום לאפשרי - בדיוק זה שמאפשר את הפונקציה של האחר בהסתרה של הקוד, וביחס אליו מופיע האלמנט החסר"⁹.

המקום של האחר הוא מקום-פלא, תמיד יש אפשרות שאלמנט חדש יופיע כאשר הוא אינו שם. זהו מקום שבו הדבר הזה נכתב בצורה כזו, שמהסינכרוניות של האלמנטים המסמנים תמיד ניתן לגרום שם לאחד נוסף להופיע, ושהחל משם, יביא את התרגום של הסדרה האפשרית. פרויד דיבר על לוח הפלא, של לוחות משחק של ילדים, בהם טקסט נעלם ועדיין נשאר כתוב, כדי לציין את היחס של המודע ללא-מודע. לאקאן נותן לאחר טופולוגיה מורכבת יותר. זהו אכן מקום-פלא, כיוון שיש לו את המבנה של רצועת מואביוס. החל מהצד השני, תמיד אפשר שיופיע עוד מסמן ויהפוך את הסדרה לניתנת לתרגום. למקם את הפירוש כתרנגום זה גם מאוד פרוידיאני - במכתב מס' 52 לפליס, פרויד מדבר על אלמנטים בדידים שמתורגמים מעת לעת - וגם מאוד רדיקאלי. זוהי חתירה תחת הפירוש, הפיכת הפירוש לשפה נוספת. הסובייקט יכול מכאן להכיר את מה שהיה לו זר כחלק ממנו. זהו תרגום של הסובייקט בטקסט בו הוא נמצא - ולא של מסר, משפה אחת לאחרת. הסובייקט הוא מקום-פלא כמו המקום האחר. הוא יכול להתווסף לתוך משפט בלי לשנות את משמעותו ולפיכך לשנות בו הכל. לאקאן היה מעוניין, למשל, במילים שמנקדות את השפה, אינן רוצות לומר דבר, אבל מסמנות את האמירה. בין "je crain qu'il ne vienne" ("אני חושש שהוא יבוא") לבין "je crain qu'il vienne" ("אני חושש שהוא מגיע"), כמה אנשי דקדוק סבורים שמצד המובן, אין כל הבדל¹⁰. לאקאן, עם אנשי הדקדוק Pichon ו-Damourette, סבור לעומת זאת, שה-"ne שאינו מביע משמעות", זה שאפשר להסתדר בלעדיו, שיכול תמיד להתווסף לקבוצה מילולית, המבטאת רצון או צורך, הוא המקום של הסובייקט של האמירה. מבנה זה הוא מבנה של קבוצה ראסליאנית.

ז'אק-אלן מילר בחר להדגיש זאת בהצהירו את התזה "הלא-מודע מפרש", ולא האנליסט. הלא-מודע הוא מפרש, ובמיוחד בפסיכזה, כיוון שהפסיכזה יותר מאשר הנוירזה מדגישה את המבנה של המקום של האחר. המקום של האחר מונכח קודם כל עם תכונה זו של קבוצה ראסליאנית. כלומר שאלמנט נוסף יכול תמיד להתווסף לקבוצה של מקום זה, היכן שהכלה והוצאה נוצרות בדרך כה מיוחדת. האחר קודם כל מצויד, בהוראה של לאקאן, במטאפורה האבהית, שמציינת מה שהוא מהמשלב של הנוירזה. המטאפורה האבהית, שם-האב, באה אם כן להבטיח את העקביות של המשמעות אצל האחר. האב הוא קודם כל זה שמציג את הגבול, זה שתומך במקום של "ככה כי ככה". אם ניגשים למבנה של האחר מנקודת המבט של הנוירזה, לא רואים כמה הפירוש נעשה בשם האב. שם-האב מאפשר שתהא נקודת גבול כדי להשלים את S_1 על ידי S_2 , ולהבטיח שהדיבור יעצר הודות לפונקציה זו. יש שתיקה הכלולה בשפה הגורמת לכך שהטקסט הלא-מודע יכול למצוא נשימה שמאפשרת לסובייקט, כפי שאומר הנשיא

⁹ Jacques Lacan, "Le direction de la cure et les principes de son pouvoir", (1958), *Ecrits*

¹⁰ [תופעה זו נקראת בצרפתית "ne expletif", כלומר ne שאינו מביע משמעות - המתרגם]

שרבר, "לא לחשוב על כלום", להיות מסוגל לנשוף. רוצה לומר להיות מסוגל לפעול, בלי להיות נבוך ללא הרף על ידי ה"מחשבה" שלו, על ידי הניסוח ההזייתי שפלש אליו. אין זה מקרה אם, בזמן מחשבותיו על הפסיכואנליזה, השאלה שהציב ויטגנשטיין לפרויד התמקדה בנקודת העצירה. אין זה מקרה אם ויטגנשטיין, פסיכוטי, שאינו מאמין באב כלל, עשה את כל יצירתו כדי לדעת היכן לעצור. לאקאן אחר כך הבנה עוד ועוד את השאלה של הפירוש, מנקודת המוצא של הפסיכודה במיוחד, החל מהנקודה בה הוא הפך את שמות-האב לרבים. הדבר שז'אק-אלן מילר כינה המטאפורה השניה אצל לאקאן, הוא שההתענגות נתמכת על ידי האחר. השפה עצמה היא שנותנת משמעות להתענגות בכך שהיא משנה אותה בקצוות ההתענגות, כך האובייקט a, בה בעת אלמנט של ההתענגות ולמרות זאת מתפקד כאות. הוא יכול להיכנס לשרשרת, יכול להיכנס לסדרה, יכול להיות ניתן להחלפה, יכול להיות במקום של סיבה. שאלתנו הופכת אם כן: כיצד נוכל לעצור אם הקניית המשמעות להתענגות נעשית באחריותה של השפה עצמה?.

על איזה פירוש מדובר?

אם מדברים על פירוש בפסיכודה, הרי הסובייקט הפסיכוטי תמיד מקדים אותנו. הוא מפרש בדרך מקורית. הוא מאמין בפירוש שלו. הוא מוכן לכפות אותו על העולם. הוא עובר דרך ההתנסות של מילים כפויות, שהן פירושים שנכפו עליו. לפרש את הפסיכודה, זה להכיר את הלא-מודע "בשמיים פתוחים", כמכשיר פרשני. כעבודה מתמדת בה הלא-מודע מתרגם את עצמו מחדש ללא הפסקה. אם כך, כדי לא להישאר נישאים על התנועה הדלירנטית, יש למקד את הסובייקט בתופעות האלמנטריות, ה- S_1 המבודדים שנכפים על הסובייקט הפסיכוטי. הוא מעיד, באמצעות הבשר שעליו באות תופעות ההתענגות, על העבודה שאינה מפסקת של פרודוקציה זו, שהתענגות זו מגיעה מהגוף עצמו אצל הסכיזופרני או שהתענגות זו היא ההתענגות הרעה של האחר - זוהי ההנחה של הפרנואיד. לעבודה בלתי מפסקת זו יש נקודות הומאוסטזה: נקודות עצירה והתליה. כך גם בפסיכוזות הפרשניות הפלורזנטיות ביותר, במה שלאקאן כינה ההתייצבות של המטאפורה הדלירנטית, ישנו רגע בו הסובייקט מוצא רגע של רגיעה, של פיוס אחרי רגעים של עבודה פרשנית מתישה.

בהתייצבות של המטפורה, המסמן והמסומן (בניסוח הראשון של המטפורה), ההתענגות והאחר (בניסוח השני של מטפורה זו), מוצאים דרך להחזיק יחד, האובייקט a מוצא מקום. זה מביא אותנו לשמוע מהפסיכודה עצמה בה מוצאים את האלמנטים שיוצרים עכשיו את הנושא של הקליניקה השניה של לאקאן. היא מחפשת כיצד ניתן לשים יחד מסמן והתענגות בווריאנטים הלא רגילים שמציגות הפסיכוזות השונות. בזמן שיחות אנטיב¹¹, ז'אק-אלן מילר ציין שהמטפורה כמבנה יכולה ללכוד ולהפעיל אלמנטים קלאסיים - אך היא יכולה גם ללכוד אלמנטים לא סטנדרטיים, נדירים, לגמרי אינדיווידואליים. שם-האב הוא סטנדרט בציוויליזציה שלנו, אבל המטפורה יכולה להבר היטב אלמנטים שמופיעים רק אצל סובייקט יחיד. אלמנטים אלה, אנו מוצאים אותם למשל אצל ג'ויס, שרוצה להעשות המייסד של שפה חדשה, האומן של הייצור של שפה. ניתן למצוא באלמנטים סינגולריים אלה את האלמנטים המשתנים ביותר: זהו, בעבור הסובייקט, סוג של מפעל שבאמצעותו אלמנט מאוד לא טיפוסי, מאוד סינגולרי, מוכנס

¹¹ La psychose ordinaire - la convention d'Antibes, Agalma,

לתפקוד. אנו יכולים לפתח זאת עוד עד לנקודה בה שם, שבנסיבות אחרות הוא שם כללי, נכנס לסובייקט כשם פרטי. כפי שאמר זאת לאקאן ב"חתירת הסובייקט...". שם פרטי הוא מסמן יוצא דופן בו המסמן והמסומן מגיעים לשיווי משקל, מתייצבים. השם הפרטי הוא מטפורה דלירנטית מוצלחת, כיוון שלשם הפרטי יש בשפה תכונות יוצאות דופן: הוא אינו מתורגם יותר. במובן זה, האופרציה שם פרטי היא מהסדר של המטאפורה המוצלחת. היא מקבעת; היא משתתפת באופן כזה שהתרגום יכול להעצר. לא מתרגמים הלאה. זהו זה. זה נקרא בשם. זהו גם המבנה של התופעה האלמנטרית. בפסיכזה, אנו צריכים להשיג תנועה כפולה. מצד אחד, אנו מלוים את תפיסת הפיקוד על ההתענגות באמצעות השפה, העבודה הפרשנית, ההפקה במקום של האחר של העבודה של הפסיכוי. זה לא יעשה בלעדינו, המחזיקים את השיח האנליטי. השיח האנליטי נושא יחד איתו את המקום של האחר. הוא מתקין אותו ונותן לו את הפונקציה שלו. על ידי התקנה של המקום של האחר אנחנו נותנים רישיון למקום שבו התאפשר התרגום. עבודת התרגום ממשיכה, אך באותו זמן, מצד שני, צריך שנדע, שכוונתנו היא להשיג התייצבות, הומאוסטזה, פיסוק. אפשר היה להעמיד זה מול זה בצורה בוטה מאוד, כמו בקריקטורה, שאנחנו גורמים לנוירוטי לדבר ולפסיכוי לשתוק. זוהי הקבלה קריקטורית כיוון שאין מדובר בלגרום לשתוק. מדובר בלייצב, להצביע על מה שמציג אפשרות של חתך, שהשפה לא תהיה עוד קומפקטית, הולופראזית, שלא תהא סתם עוד סדרה אחת של מסמנים: $S_1, S_2 \dots S_n$, בלי הפסיקים. מדובר בלהשיג את האפשרות של פסיקים. אם כך, פסיקים אלה, במפגש, אנו שמים אותם. אנו מכוונים אל הסינטום. "פרקטיקה שמצביעה בסובייקט על הסינטום אינה מפרשת בדומה ללא-מודע. לפרש כמו הלא-מודע, זה להישאר בשירות עקרון ההנאה"¹².

לכונן אל הסינטום זה להדגיש, לחזור למסמנים, לבודד אותם, להפריד אותם מהשרשרת, לתת להם את כל המקום שלהם, לשים אותם באופן בלתי תלוי בשרשרת המסמנים. נדמיין דיאלוג פיקטיבי עם הנשיא שרבר, אנו אומרים לו: "אמרת 'יללה', 'נס היללה', אמור לי עוד על כך, מה זה 'נס היללה'?" אתה מכוון אל המסמן 'יללה', אתה מנתק אותו מהשרשרת ואתה מבקש ממנו להתמקד ב'נס היללה'. אין מדובר בהחייאת השרשרת $S_1 \rightarrow S_2$ אלא בהתמקדות באירוע בגוף שמייצג את 'נס היללה'. הסובייקט מוזמן לדבר, בייחודיות שלו, כיצד הוא מתגונן מהנס ע"י המצאה ייחודית. הנשיא שרבר היה אז אומר לנו על השימוש שלו בפסנתר. אנחנו מרכזים אם כך את הפירוש בזוג הסדר (S_1, a) .

תפיסת הפיקוד על ההתענגות באמצעות השפה הינו דבר שימושי עבור הסובייקט שאינו מסתפק בפתרונות הרגילים, שאינו נשען על השפה הציבורית ועל ההליכים המקובלים כדי לייצב את המשמעויות. המאמץ יכול לקבל צורות שונות, כמו במקרה של ארמנד, שהוצג על ידי מריה ז'. לופז¹³, בו, היא אומרת, אין דליריום ברור, אבל כל הפעילות שלו היא דלירנטית. אין לו הזיות, אך הוא מחפש אחר צליל מאוד ייחודי בעוברו דרך כל סוגי כלי הנגינה. לייחודיות של צליל זה יש עקביות כמעט הזייתית. השפה מלווה בעבורו על ידי ויברציות, הצליל של האחר, שמיוצג בשבילו דרך כלי הנגינה שלו. בסוף המסלול שלו, הוא מוצא את שפתו היסודית בשפה הגאלית, השפה המקורית שלפי הסברה דוברת על ידי המלך ארתור. אנו מוצאים עוד סוג אחר של מאמץ במקרה המתואר על ידי תום סוולוס, בו ייצוב החרדה הפסיכויטית של הפצינט נעשה על ידי הזדהות מגלומנית עם אברהם לינקולן. "אפשר לחיות בעיניים ולהיות אדם גדול".

¹² Jacques-Alain Miller, "L'interprétation à l'envers", la Cause freudienne, revue de psychanalyse, n°32, 1996

¹³ Maria J. Lopez, "Le cas d'Armand", Quarto 94-94, p. 111-114

זוהי דרך לייצב את הסובייקט, ללכת נגד הפיזור בשפה. מדובר בשימוש בתכונה של החתך, בהצגת השתיקה של האות: "איננו צריכים ללכת הלאה! אנחנו שם!".

זה גם יכול להיות המקרה עם ילד פסיכוטי שיש לו שלושה אלמנטים: כוס, מים, ולהכות את עצמו. ניקח אלמנט אחד בסדרה: כוס. לוקחים אותה ביד, מקרבים אותה למים, ממלאים אותה, מרוקנים אותה, ואחר כך מחפשים למלא אותה, לרוקן אותה, באופן בלתי פוסק. ואחר כך, לוקחים כוס שניה, כוס שלישית, שמים אותן אחת בתוך השניה. ממסמנים מבודדים מייצרים סדרה. זו אותה שיטה: מחלצים מסמן שהוא חלק משרשרת ההתענגות של הילד, יתכן שזהו מבטו המבלבל מול החלון. שם, מעבירים משהו בין החלון לבינו. מנסים לחלץ את המבט, להכניס את המבט לפעולה.

הפיסוק הינו להשיג משהו כרגיעה. ההבניות הכי מדהימות והכי יצירתיות שעושים הסובייקטים הפסיכוטיים מוחזקות בשיווי משקל כאשר הגוף מעורב. זה מה שמנסים להשיג במספר דרכים.

בפירוש של הפסיכודה איננו מרשים לעצמנו להיסחף על ידי מילה משוגעת בשם העובדה ש"הדליריום הוא דרך לריפוי". איננו מניחים לסובייקט לשגות במחשבות שווא עד תשישות. תהא זו של המאני או של הפרנואידי. אנו יודעים ששיום, מתן שם, יכול להיות כדי להכות את האחר. ה-"אתה הוא זה" יכול להיות שיום. לאקאן הסביר רבות איך ה-"אתה הוא" (tu es) הוא בה בעת גם "להרוג" (tuer). הומופניה זו מחזירה למסמן כרצח של הדבר, על ידי השם שמציין אותו, בין אם הוא, הדבר, נוכח או נעדר, חי או מת. המעבר לאקט, תוקפני כלפי אחר או תוקפני לעצמי, גם הוא דרך לתת שם. אנו משתמשים באלמנטים המסמנים שנותן לנו הסובייקט. מדובר במה שהוא אומר, אבל גם באלמנטים המסמנים של התנהגותו. של ה-acting out שלו. אלמנטים רבים מאפשרים להנחות אותנו בדיאלוג עם הסובייקט אודות מה רוצה לומר "לדבר". אנו מכוונים לאופק עם אפקט של שקט, של השהייה, של התייצבות. אכן קורה לעיתים, עם סובייקטים פסיכוטיים, שהפגישה היא רגע של השהייה, של שקט, של לא לחשוב על כלום.

קולגה העיד על אופן של פגישה מגבילה לסובייקט פסיכוטי, אשר בפגישה, אינו אומר לו כלום, מתיישב ולא אומר כלום. לאחר זמן מה האנליטיקאי מוביל אותו בטקסיות לדלת, והסובייקט אומר: "טוב, זו היתה פגישה טובה היום". זהו מקרה קיצוני, מעבר לגבול. סובייקט זה נתון בעבודה על פרודוקציה, הפקה, חשובה, אך במהלך הפגישה יש רגע שהוא אינו חושב על כלום, רגע בו הוא אינו אומר כלום וזה מה שמפגיש אותו עם הפונקציה של ההשהייה. זהו הרגע שלו, במהלך היום, של לא לחשוב על מאומה בסמוך למסמן-אדון. מכשיר כה מוזר זה נותן את הרעיון שהפירוש הלאקאני צריך לכוון לשתיקה, צריך להכיל את השתיקה. כאשר מאמרו על הפירוש התפרסם בארגנטינה בתוך אסופה, ז'אק-אלן מילר קרא לו "אם כך ששש..."¹⁴. על כך גם מדובר במשפט האומר "השתיקה לאחר סימפניה של מוצרט שייכת למוצרט". מן ההכרח שהשתיקה תהייה שייכת לפירוש. פירוש צריך לשאת את השתיקה שלו או את החידה שלו. האקיווק הפרשני אינו רוצה לומר שמדובר בפירוש בו לא מבינים כלום, בפירוש הפתוח לכל האפשרויות כמו שאומר לאקאן. האקיווק אינו רוצה לומר שכל המובנים אפשריים. האקיווק רוצה לומר שהמשחק על המובנים מספיק כדי שיהיה שקט, כדי שהמסמן יוכל להתפרק, יוכל להישבר, כדי שלא יתרחשו לא השרשור ללא סוף ולא הפרשנות הקפואה.

לפיכך, כאשר סובייקט פסיכוטי בא לראותינו, אנו מתחילים להקשיב לפסיכודה כדי ללמוד ממנו את האלמנטים הלא סטנדרטים שהוא מפעיל כנקודות עצירה. בהקשבה, אנו שואלים את עצמנו מה עושה בעבורו כיפתור. אנו צריכים ללמוד מהסובייקט הפסיכוטי כיצד הוא מצליח לא לחשוב על כלום, כיצד הוא מצליח להביא את השקט, ולהיות מסוגלים אנו עצמנו לדעת כיצד אנו יכולים לעזור לו להביא, להפעיל,

¹⁴ Jacques-Alain Miller, "Entonces Sssh...", Minilibro, Eolia Barcelona - Buenos Aires, 1996

את החתך. לחתך בשטף המסמנים, כלומר להחזיק ביחד, להשיג את ה"זהו זה". מכאן אנו קרובים למבנה של מסמן בודד. "המסמן האונארי, חסר טעם כשלעצמו, בא לומר שהתופעה האלמנטרית היא בראשיתית, פרימורדיאלית. ההופכי של הפירוש הוא לזהות את המסמן כתופעה אלמנטרית של הסובייקט, וכמו לפני שהוא מהובר בהיווצרות של הלא-מודע, שנותן לו מובן של דליריום"¹⁵.

עלינו למצוא את התו לפיו מתקרבים להפרדה, יש לכוון לנקודת ההפרדה. כיצד ניתן לסייע לסובייקט במה שניתן להפרדה? זה יכול להיות למשל בבחירה בשקט, בהסמכתנו לבחירתו בשקט. כפי שראינו, זה יכול להיות גם בלקיחת עמדה מאוד דירקטיבית, למשל כאשר הסובייקט בתדהמה, או על סף דה-פרסונליזציה. ובכן יש להדגיש, להחליט על המובן האפשרי של מילה, של ביטוי. בכל המקרים, עלינו להמציא את מה שיוביל לפירוש כהפרדה מן האחר.

כבר ב"אם כך ששש..." מובחנים הפירוש כחתך שמייצר תדהמה והפירוש כפיסוק שהוא מצד שם-האב. "השאלה אינה לדעת אם הפגישה היא ארוכה או קצרה, שקטה או דברנית. או שהפגישה היא יחידה סמנטית, שבה S_2 בא לפסק את הפיתוח - דליריום בשירות שם-האב - רבות מהפגישות הן כאלה. או שהפגישה האנליטית היא יחידה א-סמנטית המחזירה את הסובייקט אל האטימות של ההתענגות שלו. דבר זה מניח שלפני שהיא תיכרך היא צריכה להחתך"¹⁶.

מעבר לחלוקה חדה פיסוק-נירוזה וחתך-פסיכזה, נאמר שפירוש-חתך הוא פירוש התואם את הקליניקה השניה של לאקאן שמאפשרת להקיף את הראשונה. השיח של האנליטיקאי הוא פעולה זו של חתך של הלא-מודע. הוא מכוון ליצור את החתך.

המקום של האנליטיקאי מוגדר אם כך כנוטל חלק במושג של הלא-מודע. במחקר שלו על האקט האנליטי, לאקאן מעיר שהמקורות האמיתית של השיטה האנליטית אינה לייצר קלסיפיקציה, מיון, חדשים, אלא להעיר שהאנליטיקאי הוא כבר שם, בהיסטוריה של הפציינט. כאשר האנליטיקאי שואל את עצמו אודות מקרה, כאשר הוא נוטל בו אנמנזה, כאשר הוא מכין אותו, כאשר הוא מתחיל להתקרב אליו וברגע מסוים נכנס למקרה עם האנליזה... הוא היה, האנליטיקאי, כבר שם בנקודה מסוימת בהיסטוריה של הסובייקט. פירושו של דבר שכבר היו, בעבור סובייקט זה, באחר, הסימנים בהם הוא נתפס בשפה המשותפת כדי למסור את התנסויותיו שהן תמיד פרטיקולריות, ולמעשה ייחודיות. סימנים אלה היו שם תמיד, רשומים בסדרה של תופעות שהולכות מתופעה אלמנטרית להתקבעות ארוגנית, לטראומה, לשימוש הכמעט נאולוגי במילים רגילות. תמיד מוצאים עקבות פרטיקולריות אלו של שימוש שמעולם לפני כן לא נחשב על ידי אף אחד. השיח האנליטי הופך אפשרי את ההשמה של אלמנטים אלה בתפקוד. הפירוש, מפרסקפקטיבה זו, הינו לעשות שימוש באלמנטים אלו שכבר היו שם, ולסייע לפרטיקולריות של מה שהוא תמיד שבר באחר וכשלונו, לתמוך בשדה ההתענגות ככזה. כשלונות אלה יהיו נקודת המוצא שלנו והאופק שלנו. אם לעשות פרפראזה על בקט, כשלונות אלה יאפשרו לנו להחמיץ טוב יותר.

תרגום: הדר פורת, קרא וערך: סמואל נמירובסקי, אוקטובר 2015.

¹⁵ Jacques-Alain Miller, "L'interprétation a l'envers", La Cause Freudienne, 32, 1996

¹⁶ Ibid